

Wetenschap & Onderzoek

BeweegKuur als verbindende factor

Op 26 maart promoveerde Marian ter Haar aan de Universiteit van Amsterdam op haar proefschrift *Communiceren en Improviseren. Omgaan met dynamiek en complexiteit bij de ontwikkeling en implementatie van een gezondheidsinterventie*. Vanuit haar rol als staffunctionaris kwaliteit bij het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) en als promovenda bij Noelle Aarts, bijzonder hoogleraar strategische communicatie aan de Universiteit van Amsterdam, is Ter Haar geïnteresseerd in complexe vormen van samenwerking in de dynamiek van een netwerksamenleving. Samenwerking waarin veel verschillende partijen met verschillende belangen, opvattingen en praktijken samen een lastige klus moeten klaren. Hieronder in haar eigen woorden de essentie van het proefschrift.

DOOR MARIAN TER HAAR

Het onderzoek is geïnspireerd op de BeweegKuur, een gezondheidsinterventie waarbij sport en zorg van elkaar afhankelijk zijn om effect te bereiken. "De BeweegKuur is een aanpak die mensen met overgewicht en een verhoogd risico op diabetes letterlijk meer in beweging brengt. Het idee is bewegen en goede voeding als kuur. Mensen met

risico op diabetes of overgewicht zijn beter geholpen met een leefstijlinterventie dan met medicatie is het idee. De ontwikkeling van de BeweegKuur is een interessant onderzoeksobject vanwege de intensieve samenwerking van vele actoren. Het is niet eenvoudig om een landelijk protocol in verschillende contexten voor diverse groepen vorm te geven. In korte tijd wordt de implementatie van het BeweegKuur protocol via regionale en lokale netwerken uitgevoerd. In deze netwerken is door verschillende experts gezamenlijk beleid ontwikkeld en is de afstemming van de uitvoering gecombineerd in één aanpak. Zo schakelt de huisarts de praktijkondersteuner uit de huisartsenpraktijk in om de deelnemers aan de BeweegKuur te coachen als leefstijladviseur. De praktijkondersteuner kiest samen met de deelnemer een passend beweegprogramma. Dit programma wordt tien weken lang, twee keer per week, gevolgd bij een lokale beweeg- of sportaanbieder of een fysiotherapeut. Alle deelnemers bezoeken een diëtist en krijgen groepsgewijze voorlichting over voeding. Zo ontstaan rondom deelnemende praktijken in de periode 2007-2012, multidisciplinaire netwerken, die functioneren als een implementatie structuur voor de BeweegKuur" (Ter Haar, 2014, p. 120).

In het proefschrift wordt ingegaan op de vraag hoe dergelijke complexe samenwerking aan een gezamenlijke opdracht, hand in hand met individuele en tegenstrijdige belangen, toch effectief kan zijn; en wat de betekenis van communicatie daarbij is.

Het vraagstuk van de ontwikkeling van een organisatie in tijden van grote diversiteit van belangen wordt benaderd vanuit het perspectief van het NISB. In het tweede onderzoek staat de samenwerking in de stuurgroep van het samenwerkingsnetwerk van de BeweegKuur centraal. De aard en het effect van discursieve strategieën in de BeweegKuur-stuurgroep vormen het onderwerp van het derde onderzoek. Tot slot is er een Delphi-onderzoek gedaan met een honderdtal verschillende betrokkenen uit de lokale en regionale netwerken van de BeweegKuur. Zij reflecteren op de besluitvorming over gebeurtenissen vanuit de context van hun lokale en regionale netwerk ten tijde van de implementatie van de BeweegKuur en spreken zich uit over de toekomst ervan.

Zelforganisatie en cocreatie

De algemene conclusie van de verschillende deelonderzoeken is dat dergelijke samenwerking een complexe, rommelige en chaotische aangelegenheid is in een context waar steeds van alles tussendoor komt: toeval, veranderde omstandigheden, een komen en gaan van mensen en veranderende betrokkenheid. Dat is praktijkmensen niet vreemd. De vraag die dan rijst is hoe men toch tot een behoorlijk resultaat komt. De overkoepelende conclusie uit het onderzoek is dat organisaties orde realiseren door in de chaos meerdere identiteiten te benutten en turbulentie hanteerbaar maken door middel van zelforganisatie en cocreatie.

De BeweegKuur als idee biedt de samenwerking houvast. In het begin heeft de samenwerking steun aan het protocol en van lieverlee geven de gezamenlijke praktijk en haar resultaten richting aan de samenwerking. Mensen ontwikkelen in de voortdurende interactie met elkaar patronen en mechanismen die houvast geven. Zo is een van de bevindingen dat men onder invloed van de samenwerking respect ontwikkelt voor elkaars expertise en opvattingen. Dat geeft ruimte voor variatie in de manieren waarop men aansluit bij lokale vragen bij de implementatie van de BeweegKuur. De groeiende waardering en zorg voor elkaar maken de complexiteit werkbaar. De BeweegKuur speelde, als interventie, hierin een belangrijke rol. De verhalen in en om de praktijken van de BeweegKuur zorgen voor een sterke binding: betrokkenheid bij elkaar, bij de deelnemers en bij het gehele netwerk. Zo blijken organisaties in staat, met de BeweegKuur als verbinder, zich flexibel te verhouden tot uiteenlopende contexten. Ze pasten telkens hun identiteit aan op de kenmerken van de lokale situatie: wat in Appingedam een passend beweegaanbod is, hoeft in de Bijlmer helemaal niet aan te sluiten.

Het idee van cocreatie door het gezamenlijk stellen van regels aan de samenwerking en het hanteren van alternatieve planningsmodellen was een belangrijk anker in de samenwerking. Het belang van relatiewerk en strategische communicatie is in dit onderzoek bevestigd. Door steeds met elkaar te praten over wat er aan de hand is en wat er moet gebeuren, worden bij planning in complexe samenwerking door kleine stapjes resultaten geboekt. De regels voor de gang van zaken in de samenwerking worden in de alledaagse gesprekken steeds opnieuw besproken en vastgesteld.

Knooppunt met verbindende capaciteit

De BeweegKuur is tussen 2007 en 2012 *the talk of the town* geweest in de preventieve gezondheidszorg, als geliefd middel om mensen te stimuleren tot een actieve leefstijl. De BeweegKuur functioneerde als een sterk knooppunt met een verbindende capaciteit, waar alles en iedereen mee verbonden was en zich mee kon identificeren. Ze bleek een levendige bron van verhalen, ervaringen en praktijken voor alle betrokken samen-

Column

Nationale Sportweek

KOEN BREEDVELD

Van 19 tot en met 26 april is het weer zover: dan vindt de Nationale Sportweek plaats. Voor de elfde keer alweer organiseert sportkoepel NOC*NSF het feest van de sport. Dit jaar is de opening in Roermond, vanwege de Amstel Gold Race niet op zaterdag, maar op Goede Vrijdag (!). Ruim 200 gemeenten doen mee. Verspreid over het land zullen er zo'n 7.000 activiteiten plaatsvinden. Een keur aan artiesten en andere prominenten, van Ralf Mackenbach tot Frits Wester en Ria Valk, fungeert als ambassadeur. Motto deze keer: 'Ik neem je mee!' Vreemd genoeg zonder Gers Pardoel als ambassadeur.

De Nationale Sportweek is een succes. Jaarlijks doen er meer gemeenten mee en worden er meer activiteiten georganiseerd. Het evenement trekt inmiddels zo'n miljoen bezoekers, waaronder ook veel mensen die weinig op hebben met sport (maar wel met pret). Naar verwachting wordt het een knalfeest in Roermond, met veel bontgekleurde stands, springende kinderen en dreunende beats. Een sportief carnaval, zeg maar.

Zo bekend als de Nationale Boekenweek is de Sportweek nog niet. Dat kan ook niet, want de Boekenweek werd dit jaar al voor de 79ste keer gehouden. Geen idee overigens wat de Boekenweek voor het lezen heeft gedaan. Het Boekenweekgeschenk lijkt me een nationaal instituut: eervol om voor te worden gevraagd, in dank door het publiek aanvaard (en door het gros van de ontvangers ongelezen in de kast geplaatst). Het Boekenbal geldt als hét moment voor wie wil laten zien dat hij literair meetelt. En dronken of ruziënde intellectuelen zijn natuurlijk altijd een dankbaar item voor societyrubrieken. Wat de Sportweek voor de sportdeelnemers heeft gedaan is vooralsnog een raadsel. Vóór de introductie van de Sportweek nam de sportdeelnemers hand over hand toe. De laatste jaren, sinds de Sportweek eigenlijk, is die progressie eruit en blijft de sportdeelnemers stabiel (al stemmen de eerste cijfers over 2013 en 2014 hoopvol - zie www.sportdeelnemers.nl). Ik houd het erop dat zoiets als een Sportweek vooral helpt om de sportieve goegemeente een welverdiend hart onder de riem te steken. De gewone burger kijkt ernaar en denkt er het zijne van. Even een week geen sport, een groter geschenk kun je velen niet geven.

Koen Breedveld
Directeur Mulier Instituut

werkende partijen: lokaal, regionaal en nationaal. Ze hielp bij het beantwoorden van de vraag wat er aan de hand was en waar het naartoe moest. Bijzonder was dat geschilpunten, die er altijd zijn in dergelijke complexe samenwerking, naast elkaar konden blijven bestaan, wat de acceptatie van de verschillen aanzienlijk vergemakkelijkte.

Jammer genoeg overleefde het idee de bezuinigingen niet en stopte de financiering van de BeweegKuur per januari 2012. Dit betekent dat het project aan impact verloren heeft. Toch hebben de lokale en regionale samenwerking tussen sport en zorg nog een functie voor de lokale samenwerking in de vorm van preventie. ●